

stroopbrokje, waarvan men vroeger vier voor een cent had kunnen krijgen, een kwartje en voor een zak zuurtjes, welke vroeger vijftien cent had gekost, vier gulden vijftig, en vier maanden later, eind februari '45, voor een broodje 'dat vroeger stellig geen drie centen gekost zou hebben', drie gulden. De prijzen op de zwarte markt waren dus exorbitant hoog. Trouwens, de prijzen die in de eerder vermelde 'slagcrème-salons' werden bedongen, waren in feite ook zwarte prijzen – het apparaat van de prijsbeheersing functioneerde al even gebrekkig als dat van de distributie waarvan het de onmisbare aanvulling vormde.

Die prijsbeheersing was dáárom de onmisbare aanvulling van de distributie omdat in de economie van bezet Nederland, deel van de economie van het oorlogvoerende Duitsland, van meet af aan factoren werkzaam waren die een ontwrichtende werking hadden op de distributie, welke werking door de overheid o.m. moest worden tegengegaan door de prijzen vast te stellen, door te controleren of producenten en distributeurs zich aan die vastgestelde prijzen hielden en door diegenen die dat niet deden, te bestraffen.

Wat de producenten betreft, willen wij eerst bij de agrarische sector stilstaan. Boeren en tuinders dan kregen tijdens de bezetting meer geld in handen, vooral doordat de agrarische prijzen aanzienlijk waren verhoogd (het saldotegoed van inleggers bij de boerenleenbanken steeg van eind '39 tot eind '44 met f 700 mln ofwel met bijna 170%), maar zij zagen overigens hun bedrijven achteruitgaan, de veehouders bijvoorbeeld doordat hun melkveestapel inkromp, de akkerbouwers en tuinders doordat hun grond bij gebrek aan voldoende meststoffen uitgeput raakte. Ieder wist dat het grote bedragen zou vergen om na de bevrijding het bedrijf weer op het oude peil, zo mogelijk op een moderner peil, te brengen – daar vloeiende bij velen de neiging uit voort, de toegestane bedrijfsinkomsten te vergroten door agrarische producten te verkopen tegen zwarte of op zijn minst 'grijze' prijzen.

Op de industriële sector lag het tijdens de bezetting niet anders, met dien verstande dat de lopende productie zo scherp gecontroleerd werd door de rijksbureaus voor handel en nijverheid dat het moeilijk was, grote hoeveelheden goederen achter te houden voor clandestiene verkoop; dat achterhouden schijnt zich wèl in aanzienlijke mate te hebben voorgedaan met 'oude' voorraden: voorraden die uit de periode van vóór de Duitse inval of zelfs van vóór het uitbreken van de tweede wereldoorlog dateerden en die kwalitatief steeds belangrijk beter waren dan wat nadien was geproduceerd.

Het vasthouden van dergelijke 'oude' voorraden deed zich ook voor